

Ympäristökemiaa – Penttilä puhtaaksi

Työ Penttilän sahalla ja sahan merkitys -tehtävä

Sahan entisen työntekijän, Asko Järvisen, haastattelu

Haastattelijana Ilpo Jäppinen(H) ja haastateltavana Asko Järvinen(A), lokakuussa 2011.

H: Voisit kertoa ihan, että mitenkä päädyit siihen työpaikkaan alkujansa?

A: No. Päädyin varmaan ihan perintönä, kun vanhemmat tuli sodan jälkeen tänne. Isä tuli siirtolaisena Impilahdelta Laatokan-karjalasta ja äiti Pohjois-Hämeestä Vilppulasta. Isä evakkoreissulla kohtas äidin Kolhossa ja ne tuli, nelkytviiskö ne tuli. Nelkytkuus tänne. Isä meni sahalle töihin ja tää oli tämmönen teollisuusyhtiöasuinalue. Oikeestaan koko tämä Penttilän alue täältä jokseenki kaikki oli tehtaalla töissä ja myöskin sitten heidän lapsensa ajautu sinne ikään kuin luonnostaan. Se oli se reitti ainaki sitte tähän muuhun työelämään ja niin mullakin silloin kuuskytluvulla. Nii kuuskytneljä niin olin kuustoistavuotias ja menin talotehtaalle tuohon Penttilän sahalla olevaan talotehdastyömaalle töihin. Tämmönen tää oli. Varmaan vanhemmatki toivo siihen aikaan että lapset pääsee äkkiä töihin. Meitäkin oli kuitenkin kahdeksan henkee taloudessa, kuus lasta. Niin kuuskytluvulla oli tärkeetä, että nuoriso pääs mahdollisimman nopeesti töihin ja työelämään ja omaan rahaan käsiksi.

H: Oliko sulla mitä tehtäviä siellä?

A: No mä olin talotehtaan varastossa, jossa me koottiin ja laitettiin tavaraa asiakkaille. Elikkä ovet ja ikkunakarmit koottiin. Nää nyt lähinnä oli ne tuotteet, jota me varastossa koottiin ja sitten laitettiin kuljetusvalmiiks ne. Ja sitten siellä puusepänpuolella oli tiettyjä puolia. Siellä oli eri tehtäviä sitten. Tavallisia työmiestehtäviä, mitä tuossa puutalotehtaalla oli.

H: Miten koneellinen se talotehdas oli?

A: No eihän se ollu silleen. Siellähän vaan työstetään ovia ja ikkunoita. Niihin ei kovin paljo sitä tule. No kyllähän siellä koneistusta tulee kun kaikki hionnat on ja tuota sitten tämmöset jysintätyöt. Ikkunan karmeihin saranoille tehdään kolot ja ovet hiotaan ja ikkunankarmejakin hiontaan ainakin joiltain osin. Mut ei se ollu mitään semmosta liukuhihnatyötä, vaan se oli käsityötä ja siinä oli koneet osittain apuna. Se oli se meininki.

H: Oliko se millasta se työ? Oliko se raskasta?

A: No ei se silleen raskasta ollu, että on teollisuudessa paljon raskaampia töitä. Jos niitä vertaa sahan töihin niin siihen nähden ne olivat huomattavan kevyitä. Olihan siinä fyysistäkin rasitetta. Itekkin olin höyläkoneella vastaanottajana, niin kyllä siinä sai kyllä heilua. Oli siellä myöskin tämmösiä fyysisesti rankkojakin nuorelle miehelle. Kyllä siellä sellasiakin löyty. Mutta ei ne ollu verrattavissa sahatöihin.

H: Minkä mittanen työpäivä oli silloin?

A: Kahdeksan tuntia oli. Silloin kuuskytluvulla kerkesin vielä olla viis tuntia lauantaisin töissä. Mutta se muuttu just silloin jotain kuuskytviiden paikkeilla, että lauantait tuli vapaaks. Sellasen sain kokea kyllä.

H: Oliko se miten vaarallista? Oliko siellä jotakin avonaisia koneita? Sattuko tapaturmia?

A: Kyllä siellä sattui tapaturmia, koska siellä oli vannesahat ja leikkaussahat ja oikohöylät. Kyllä niissä sormia ja kynsiä meni joiltakin ihmisiltä aina silloin tällöin. Kun on leikkaavat ja pyörivät terät niin aina sattuu jotain vahinkoja. Kyllä aina silloin tällöin jottai sattui. Puutakun työstettään ja käsitellään niin siellä on aina leikkaavia teriä tai sahaavia teriä ja niissä aina sattuu vahinkoja.

H: Oliko siellä, missä sinä olit, niin minkälaisia muita työtehtäviä?

A: No olihan siellä, sitten oli joku joka hoiti tietysti kaikki tavaratilaukset ja siihen liittyvät asiat eli konttorihenkilökunta oli sielläkin, joka hoiti sen paperipuolen ja tilaukset ja tollaset. Siellä oli normaalisti työnjohtot totta kai. Koko firman palkkakonttorit ja muut oli erikseen.

H: Paljonko oli työntekijöitä, muistatko yhtään?

A: Noo siellä oli suurin piirtein siinä talotehtaalla semmonen viiskymmentä tai seittämänkymmentä henkeä korkeintaan. Sille välille ehkä, en nyt sitä muista tarkkaan.

H: Minkälainen ilmapiiri siellä oli työskennellä?

A: No kyllä siellä ilmapiiri oli ihan hyvä. Kaikilla oli köyhyys ja pieni palkka yhteistä ja se yhdisti. Ei tarvinnu olla kateellinen kellekkään oikeestaan mistään.

H: Niin että siellä oli semmonen yhteishenki?

A: Kyllä sen voi sanoa että kohtuullinen, ja työ luo solidaarisuuden. Yhteinen työ ja tekeminen se yhteisöllisyys siinä oli.

H: Mikä merkitys sinusta tällä Penttilän sahalla ollu itsellesi?

A: Mun mielestä sen merkitys oli tärkeä. Kohdata se aika ensinnäkin, koska oltiin suuriperheisiä niinku yleisestikin oltiin silloin. Niin köyhyys oli aika sellanen konkreettinen ja työhön meneminen tavallaan opetti sen. Siellä olevat pienet palkat ja tälläiset nii ne opetti. Sillä oli suuri merkitys kaikkienensa. Huomata ensimmäisessä työpaikassa tämmösen suuren firman ja sen työyhteisöön liittyvät asiat. Et sillai sillä oli moneen suuntaan merkitystä ja siinä oppi, ei pelkästään työntekoa, vaan kaikkee muutakin kuten sosiaalisuutta, että pidän sitä hyvin merkittävänä.

H: Osaatko arvioida ihan Joensuuta kokonaisuutena, että mikä merkitys sillä oli Joensuulle?

A: No olihan sillä tosi suuri merkitys kun parhaimmillaan kai oli ainakin semmonen kuussataa henkeä siinä firmassa. Sehän vaihteli vähä mutta tais parhaimmillaan olla. Siihen aikaan jotain tällasta luokkaa. Oli viissattaa kuussattaa henkeä. Olihan se totta kai merkittävä tälle alueelle. Erittäin suuri taloudellinen merkitys tän alueen ihmisille, just tälle Penttilän alueen ihmisille. Siitähän sitä elettiin, vaikka niukasti elettiinkin niin joka tapauksessa.

H: Oisko teillä jotakin mitä haluaisitte omin sanoin vielä kuvailla? Onko jotakin semmosta mistä haluaisit vielä kertoa?

A: Me asuttiin tässä vanhassa nelkytkaheksan rakennetussa talossa, jossa edelleenkin asun, mutta toisessa päässä. Tässä asu sitten myöskin talotehtaan työnjohtaja samassa talossa. Että poika pääs sahalle töihin

niin isä voiteli tän työnjohtajan koskenkorvapullolla. Se oli kyllä ennakkoon sovittu se työmaa mutta kuitenkin se voiteluarahana käytti sitten jälkikäteen tätä juttua. Siinä oli myöskin tällasia tekijöitä. Kyllähän se oli monessakin suhteessa merkittävä. Vaikka se oli sen aikaan teollisuusyhteiskunta ja siinä oli ne omat juttunsa, mutta kyllä sillä kaikkienensa oli merkittävä kasvatuksellinen merkitys. Kaikkine harrastetoimintoineen, urheilukilpailuineen, talvella hiihtokilpailuineen, luistelukilpailuineen ja kaikkine toimintoineen sillä oli merkitys. Olihan siellä soittokunta. No itse en siihen kyllä kuulunu, mut kaikkienensa niillä oli suuri merkitys.

H: Miten paljo on muuttunu teollisuuskuva Joensuussa? Onko tullu huomattavasti lisää teollisuutta tänne?

A: Teollisuustyöpaikkojen määrä ei oo kai niistä ajoista muuttunut. Mut työpaikat on muuttunu. Tavallaan teollisuus on muuttunu, että se on silleen monipuolistunu. Ne tietyt perinteiset kuten saha- ja lihateollisuus niin nehän on hävinny jonnekin muualle suurempiin yksiköihin. Keskittäminen on vieny täältä tämmöstä perusteollisuutta jonnekin mihin ne on haluttu keskittää. Keskittäminen on se silmiinpistävä ero. Totta kai muuta tämmöstä pienempää pienteollisuutta ja alihankintaa ja muuta on sitten tänne tullu osittain tilalle. Mut sehän kuvaa vaan tilannetta että pielisjoen täällä itäpuolella, joku sano että siinä, oli aikanaan kakstuhatta teollista työpaikkaa ja nyt siinä ei oo sillä kohdalla yhtään. Ainut tää entinen shawmanni on vielä jäljellä. Se on siltä ajalta. Muutos tietysti on ollu neljässäkymmenessä vuodessa monessa mielessä nopee ja merkittävä.